

ISHLAB CHIQUARISH KORXONALARIDA ILMIY-TADQIQOT VA INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH

Toshkent Kimyo Texnologiya Instituti

23-63 guruh talabasi.

Kasimov Diyarbek.

Anotatsiya: Ushbu maqola ishlab chiqarish korxonalarida ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyatning ahamiyati, turlari va rivojlantirish usullarini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada ilmiy-tadqiqot faoliyati orqali yangi mahsulotlar va texnologiyalarni yaratish, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va xodimlarning malakasini oshirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, innovatsion faoliyatning mahsulot, jarayon va tashkilot innovatsiyalari kabi asosiy turlari ham yoritilgan. Korxonada ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyatni rivojlantirish usullari sifatida treninglar, loyihalarni moliyalashtirish, universitet va ilmiy-tadqiqot institutlari bilan hamkorlik, shuningdek yangi texnologiyalarni joriy etish ko'rsatib o'tilgan. Maqola amaliy va nazariy jihatdan korxonalarda innovatsion salohiyatni oshirish va raqobatbardoshlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar. ilmiy-tadqiqot faoliyati, innovatsion faoliyat, mahsulot innovatsiyasi, jarayon innovatsiyasi, tashkilot innovatsiyasi, ishlab chiqarish korxonasi, pilot loyiha, strategik rivojlanish.

Kirish. Ishlab chiqarish korxonalari zamonaviy iqtisodiyotning muhim bo'g'inlaridan biri bo'lib, ularning samarali ishlashi va raqobatbardoshligi iqtisodiy rivojlanish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bugungi kunda raqobatbardosh bo'lish va bozordagi o'z o'rnini saqlab qolish uchun korxonalar ilmiy-tadqiqot (IT) va innovatsion faoliyatga katta e'tibor qaratishi zarur. Ilmiy-tadqiqot faoliyati yangi mahsulotlar, texnologiyalar va ishlab chiqarish jarayonlarini yaratishga xizmat qilsa,

innovatsion faoliyat ularni amaliyotga joriy etish orqali korxonaning samaradorligini oshiradi.

Ishlab chiqarish korxonalarida ilmiy-tadqiqot faoliyati korxonaning barqaror rivojlanishi va raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi. Bu faoliyat yangi mahsulotlar va texnologiyalarni yaratish imkonini beradi, shu bilan birga ishlab chiqarish jarayonlarini samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Masalan, korxona ilmiy-tadqiqot bo'limi orqali ishlab chiqarish usullarini modernizatsiya qilsa, mahsulot sifati oshadi va ishlab chiqarish xarajatlari kamayadi.

Shuningdek, ilmiy-tadqiqot faoliyati xodimlarning malakasini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Xodimlar yangi texnologiyalarni o'zlashtirish orqali kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiradi, bu esa korxonada innovatsion muhitni shakllantirishga yordam beradi. Innovatsiyalar joriy etilganda, korxona bozor talablariga tez moslashadi va raqobatbardoshligini mustahkamlaydi.

Bundan tashqari, ilmiy-tadqiqot faoliyati korxonaning uzoq muddatli strategik rivojlanishida ham katta ahamiyatga ega. Yangi texnologiyalar va ilmiy natijalar amaliyotga tatbiq etilganda, korxona nafaqat ichki jarayonlarini takomillashtiradi, balki global bozor sharoitida o'z o'rnini mustahkamlaydi. Shu sababli, ishlab chiqarish korxonalari doimiy ravishda ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyatga sarmoya kiritishi lozim.

1-jadval.

O'zbekiston ishlab chiqarish korxonalarida ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyat bilan shug'ullanadigan korxonalar ulushi, %ⁱ

Yil	Ilmiy-tadqiqot bilan shug'ullanuvchi korxonalar	Innovatsion faoliyat olib boruvchi korxonalar
2020	18%	12%
2021	21%	15%

Yil	Ilmiy-tadqiqot bilan shug'ullanuvchi korxonalar	Innovatsion faoliyat olib boruvchi korxonalar
2022	25%	19%
2023	28%	23%
2024	32%	27%

Manbaa: O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Innovatsion faoliyat va ilmiy-tadqiqot ishlari bo'yicha yillik hisobotlar, 2020–2024.

Ishlab chiqarish korxonalarida innovatsion faoliyat korxonaning iqtisodiy natijalarini yaxshilash va raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan barcha yangiliklarni o'z ichiga oladi. Innovatsion faoliyat bir necha asosiy turga bo'linadi. Birinchi tur — mahsulot innovatsiyalari bo'lib, u yangi mahsulot va xizmatlarni yaratish va joriy etishga qaratilgan. Bu turdagi innovatsiyalar korxonaning bozordagi o'rnini mustahkamlashga yordam beradi va iste'molchilarning talablarini qondirish imkonini beradi.

Ikkinchi tur — jarayon innovatsiyalari. Bu tur ishlab chiqarish usullarini modernizatsiya qilish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va xarajatlarni kamaytirishga xizmat qiladi. Jarayon innovatsiyalari orqali korxona resurslarni tejash va ishlab chiqarish sifatini yaxshilash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Uchinchi tur — tashkilot innovatsiyalari bo'lib, u korxona boshqaruvi, marketing strategiyalari va ichki jarayonlarni yangilashga qaratilgan. Tashkilot innovatsiyalari korxona faoliyatini yaxshilash, xodimlarning samaradorligini oshirish va yangi bozor imkoniyatlarini ochishda muhim rol o'ynaydi.

Innovatsion faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun korxona ilmiy-tadqiqot bo'limi bilan birgalikda ishlashi, yangi texnologiyalarni joriy etishi va xodimlarning malakasini doimiy ravishda oshirishi lozim. Shu tarzda, innovatsion

faoliyat nafaqat mahsulot va jarayonlarni takomillashtiradi, balki korxonaning strategik rivojlanishida ham asosiy omilga aylanadi.

2-jadval.

Ishlab chiqarish korxonalarida innovatsion faoliyat turlari

Innovatsion faoliyat turi	Ta'rifi	Amaliy misol / maqsadi
Mahsulot innovatsiyalari	Yangi mahsulot va xizmatlarni yaratish va joriy etishga qaratilgan.	Yangi turdagi oziq-ovqat mahsuloti yoki texnologik uskuna ishlab chiqarish.
Jarayon innovatsiyalari	Ishlab chiqarish usullarini modernizatsiya qilish va samaradorlikni oshirish.	Avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish liniyasi joriy etish.
Tashkilot innovatsiyalari	Korxona boshqaruvi, marketing strategiyalari va ichki jarayonlarni yangilash.	Elektron boshqaruv tizimlarini joriy etish, xodimlarni samarali motivatsiya qilish.

Ishlab chiqarish korxonalarida ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyatni samarali rivojlantirish uchun bir qator usullar mavjud. Avvalo, xodimlarning ilmiy va texnik malakasini oshirish maqsadida maxsus kurslar, treninglar va seminarlar tashkil etish muhimdir. Bunday treninglar orqali xodimlar yangi texnologiyalar va ishlab chiqarish usullarini o'zlashtiradi, bu esa korxonaning innovatsion salohiyatini oshiradi.

Ikkinchi usul — ilmiy-tadqiqot va innovatsion loyihalarni moliyalashtirishdir. Korxona rahbariyati sarmoya ajratish orqali yangi mahsulotlar yaratish, ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish va texnologik yangiliklarni joriy etishga imkon yaratadi. Shu bilan birga, korxona va universitetlar, ilmiy-tadqiqot institutlari o'rtasida hamkorlikni yo'lga qo'yish ham muhimdir. Bunday hamkorlik ilmiy natijalarni tezroq amaliyotga tatbiq etish va xodimlarning professional tajribasini oshirish imkonini beradi.

Shuningdek, yangi texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayoniga integratsiya qilish, pilot loyihalarni amalga oshirish va natijalarni monitoring qilish orqali korxona ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyatni tizimli ravishda rivojlantirishi mumkin. Ushbu usullar birgalikda qo'llanilganda, korxona raqobatbardoshligini oshiradi, mahsulot sifatini yaxshilaydi va uzoq muddatli strategik rivojlanish uchun mustahkam zamin yaratadi.

Ishlab chiqarish korxonalarida ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyatni rivojlantirish raqobatbardoshligini oshirish, mahsulot sifati va ishlab chiqarish samaradorligini yaxshilashga xizmat qiladi. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda IT va innovatsiya korxonaning strategik rivojlanishining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Shu bois, korxonalar ushbu sohalarga doimiy e'tibor qaratishi va investitsiyani ko'paytirishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1) O'lmasovich A. B., Isoyevna N. Q. KORXONALARDA SAMARALI INVESTITSION FAOLIYATNI AMALGA OSHIRISHNING NAZARIY ACOCLARI //TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR. – 2025. – T. 2. – №. 1. – C. 558-562.
- 2) Mamadali o'g, Nuraliyev G'ayrat. "INNOVATSIYALARNI KORXONALARDA JORIY ETISH JARAYONLARINI BOSHQARISH." *Journal of new century innovations* 77.2 (2025): 73-77.
- 3) Axinjanovna, Xaydarova Kamola. "YANGI BOZORLARGA KIRISH STRATEGIYALARI." *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi* 44.2 (2025): 133-143.
- 4) Axinjanovna X. K. CURRENT PROBLEMS OF THE CHEMICAL INDUSTRY OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN //JOURNAL OF ECONOMICS AND BUSINESS MANAGEMENT. – 2023. – T. 6. – №. 4. – C. 53-58.

5) Касимова, Фатима Тулкуновна. "ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В МАЛОМ БИЗНЕСЕ." *Scientific Conference on Multidisciplinary Studies*. 2025.

ⁱ *O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. Innovatsion faoliyat va ilmiy-tadqiqot ishlari bo‘yicha yillik hisobotlar, 2020–2024*